

"Lofzang"

(C) Mattheus Geuzinge 2015

Eerste Uitgave bij: Brave New Books
308 bladzijden

De uitgeverijen Querido, Athenaeum,
Nijgh & Van Ditmar, Leopold en Ploegsma
vormen samen Singel Uitgeverijen.

Paperback ISBN: 9789402136562

Omslagontwerp, Layout en Typografie:
Mattheus Geuzinge
Lettertype: Times New Roman 11

Bronnen:

Mijn Leven,
Woordenboeken,
Encyclopedieën,
Reizen, Oogverslag,
Interviews,
Bibliotheek,
Internet, Google, Wikipedia
Reisgidsen,
TV- docu's

In memoriam

Rosa Verdonk Brugsma

Geboren: 28 Oktober 1926
te Amsterdam

Overleden: 13 Februari 2015
te Hoorn

Dode: Een vrije bewerking van het
gedicht "Waarheid", van Gerrit Achterberg

Dode ik ben bedorven, tot op het lied
dat ik nog moet gaan zingen.
Geen eeuwigheid kan bedwingen,
het lot dat ons wordt ingekorven.

Ik heb niets meer of minder verworven,
dan deze waarheid der sferen.
Ik ben slechts hier, uw existentie te eren,
maar gíj zijt in pijn gehuld, gestorven..

Vóór u verder leest.

"Dit "familiedrama", bestaat voor een klein gedeelte uit fictie, doch veelal gebaseerd op feitelijke gebeurtenissen. Daar mijn moeder Rosa zich helaas nog maar weinig herinnerde, door haar huidige gezondheidsproblemen, zowel fysiek als geestelijk, heb ik daardoor slechts een kleine hoeveelheid aantekeningen en informatie van haar kunnen verkrijgen, over het verre, vaak donkere, verleden.

Door veel onderzoek, gepuzzel en soms ook enige, reële, fantasie, is het mij nu tóch gelukt zo goed mogelijk, verschillende momenten uit haar leven vast te leggen, in een verhaal dat ook gebaseerd is op het leven van haar moeder, Marie Brugsma, en Rosa's jeugd. Met name haar kleuter en tienertijd, alsmede een periode daarna.

Namen van personen en locaties in het verhaal, zijn dikwijls zó veranderd, dat de schrijver hiermede, niéts aan het toeval heeft willen overlaten, de identiteit van de personages uit het boek, voldoende of geheel te beschermen. De auteur van dit boek geeft daarom dan ook niet aan, wat eventueel fictie of nón-fictie is. Daarmee zou de algehele magie, alsmede de atmosfeer van het verhaal, worden verbroken..

De schrijver, Mattheus Geuzinge, bewaart hierover de grootst mogelijke discretie in deze. De auteur kan derhalve, daarom ook niét aansprakelijk gesteld worden door derden, welke gebeurtenissen of personages in het verhaal menen te herkennen, en daar misschien misbruik van zouden willen maken. Of wellicht de schrijver in diskrediet te willen brengen, op wélke manier dan ook.

De lezer wordt dan ook geacht, dit voorwoord te hebben gelezen en daar zeer goede notie van te hebben genomen. Dit geldt uiteraard ook voor de korte verhalen, aan het eind van het reguliere verhaal.

Voorwoord.

De boektitel Lofzang, is in de eerste plaats bedoeld, als 'n vermelding van een aantal memorabele momenten, betreffende personen uit het genoemde vierluik, alhoewel de auteur, toch enige vraagtekens plaatst bij de persoon, welke zijn biologische vader is, vanwege verder, uitgebreider, nog steeds ontbrekende, informatie. Moeder zwijgt daarover liever..

Het verhaal bestaat uit een aantal zorgvuldig gekozen flashbacks, uit het leven van Marie Brugsma, Rosa Brugsma, pleegvader Jan Verdonk, en de Indisch man Massing Maloud, zijn biologische vader. Afgerond met wat eigen herinneringen van toen, plus wat losse korte verhalen.

Na een tijdperk van h rd werken en tegenslagen, is heden het leven voor Rosa in een fase beland, waarin zij de tachtig v r gepasseerd is. Ze nu bijna d gelijks met veel weemoed, terugblijkt op haar verleden, en ze met nogal wat angst en gebreken voortleeft, in het heden.

Ze leidt een vrij eenzaam, bijna doelloos bestaan, waarin haar dagelijkse activiteiten voornamelijk bestaan uit o.a.: Het slikken van een aantal medicijnen, en vaste ochtendrituelen van de thuiszorg.

Op de koffie bij de benedenbuurvrouw, om samen sigaretten te gaan draaien en een bezoek aan de plaatselijke super, de Dekamarkt. Het veelbewogen leven van 'n bejaard iemand van 88 jaar oud, is natuurlijk niet even in een boek, van pakweg 308 pagina's, samen te vatten.

Doch z ker niet, als er h el veel gebeurd is in dat leven. De schrijver concentreert zich dan ook voornamelijk, op een paar vroege decennia. W l de meest bewogen, uit de prille beginperiode van Rosa's lange leven, dat niet over het pad der rozen ging, en haar geestelijk aantastte.

Haar grote held en liefde, Jan Verdonk, de noeste werker en stiefvader van Matthijs, is al meer dan twintig jaar dood, doch d t afscheid, valt haar d gelijks nog erg zwaar. Een paar foto's in de huiskamer, herinneren nog aan gelukkiger tijden, met haar steun en toeverlaat.

De j ren dat Jan haar vaak blij maakte met zijn attenties: planten, bloemen en vrolijke kwinkslagen, ondanks dat Rosa op alles en nog wat zat te fitten. Hij hoorde het allemaal geduldig aan, als een fier rotsblok in de branding. Hij antwoordde haar dan steevast, kortaf en zichtbaar lichtelijk ge rriteerd, dat ze zich niet zo druk moest maken. De kous was dan af.

Een paar kennissen komen haar zo nu en dan, nog wel eens opzoeken in het vrij rumoerige wijkje, waar ze nu al zo lang woont. Junkies en vandalen dringen steeds vaker de flatgebouwen en entreehallen binnen, om te schuilen voor het weer, politie, alsmede hun bier, drank en drugs te gebruiken...

		Index	Bldz.
Hoofdstuk	01	Leeuwarden 1926	07
Hoofdstuk	02	Amsterdam 1926	17
Hoofdstuk	03	Rosa geboren 1926	23
Hoofdstuk	04	Abraham Petiet 1928	29
Hoofdstuk	05	Marie gaat samenwonen 1928	37
Hoofdstuk	06	In de Jordaan 1930-1934	43
Hoofdstuk	07	De Kentering 1931	51
Hoofdstuk	08	Hoog Zomer 1932	55
Hoofdstuk	09	Jordaanoproer 1934	59
Hoofdstuk	10	Amsterdam Noord 1935	67
Hoofdstuk	11	Tweede wereldoorlog 1940	77
Hoofdstuk	12	Rosa in betrekking 1942	81
Hoofdstuk	13	Bommen op A.dam Noord 1943	91
Hoofdstuk	14	De Hongerwinter 1944-1945	103
Hoofdstuk	15	De Bevrijding 1945	111
Hoofdstuk	16	Cirebon Java 1945-1946	117
Hoofdstuk	17	Letland-Rusland 1945	125
Hoofdstuk	18	Massing Maloud 1946	137
Hoofdstuk	19	Rosa raakt zwanger 1947	147
Hoofdstuk	20	Matthijs geboren 1947	161
Hoofdstuk	21	Rosa ontmoet Jan 1948	169
Hoofdstuk	22	Rosa getrouwd 1949	179
Hoofdstuk	23	Schellingwoude 1949-1950	193
Hoofdstuk	24	Massing getrouwd 1950	203
Hoofdstuk	25	Nieuwendam 1951	211
Hoofdstuk	26	Winter 1952-1953	221
Hoofdstuk	27	Amsterdam-Noord 1953	225
Hoofdstuk	28	Naar de stad 1954	237

Hoofdstuk	29	Amsterdam Centrum	245
Hoofdstuk	30	Bergen aan Zee	251
Hoofdstuk	31	Rusthuis De Leemkuil 1956	263
Hoofdstuk	32	Matthijs krijgt een gitaar 1961	267
Hoofdstuk	33	Matthijs, Amsterdam 1965	275
Hoofdstuk	34	Epiloog en Hoe het verder ging	285
Hoofdstuk	35	Korte verhalen van en door Mattheus Geuzinge alias Matthijs Verdonk.	289
Gedichtje toe		Narcissen, Onverbloemd..	307

*Vanaf hoofdstuk 26 neemt Matthijs Verdonk, een van de hoofdpersonages uit het boek, als het ware het schrijverschap, afwisselend over van de auteur Mattheus Geuzinge.

De stijl van schrijven gaat dan over, in een mix van verleden tijd en tegenwoordige tijd, daar waar de voorgaande hoofdstukken, meest in de tegenwoordige tijd werden geschreven.

Intern in betrekking bij een rijke boer nabij Bolsward, raakt de jonge huishoudhulp Marie Brugsma zwanger van, de boer's enige zoon en gedoodverfde opvolger, Lieuwe Tjepkema.

Marie is dan amper negentien jaar oud. Ze is nog geen half jaar in dienst van boer Hidde Tjepkema, welke uitgestrekte landerijen bezit, en een groot aantal koeien op stal heeft staan.

De boer heeft naast Lieuwe ook nog een dochter. Anna studeert civiele rechten in Leeuwarden. Zij zal echter verder geen rol meer spelen op de boerderij. Haar interesses liggen elders.

Lieuwe zal dus de opvolger van boer Tjepkema worden, en als de tijd dan daar is, het boerenbedrijf overnemen. Zijn toekomst is daarmee gewaarborgd. De boer en boerin zelf, kunnen dan naar alle tevredenheid hun hoofd ten ruste neerleggen. Althans dat zijn de afgebakende plannen van de aloude boerenfamilie.

Marie is vol in de kost, hier op de Mariahoeve. De afstand naar Bolsward, vanaf thuis in Leeuwarden, nabij de Oldehoven-kerktoren, is in die tijd te groot, om deze dagelijks af te leggen.

Marie doet haar werk erg goed. De boer wil dat sterke deern dan ook graag behouden. Ze is bovendien knap en heeft een bevallig lichaam voor haar leeftijd. Dat is ook zoon Lieuwe, in dat jaar nèt twintig lentes jong, niet ontgaan. Hij ziet haar graag.

Lieuwe is opvallend vaak, dikwijls tussen het vele werk door, in haar buurt te vinden, acterend als een dartel veulen. Grappen en grollen makend, om haar maar zoveel mogelijk te behagen.

Marie beantwoordt zijn avances stilletjes, doch niet al te openlijk, uit angst dat de ouders van Lieuwe, haar zullen ontslaan. Tenslotte is zij maar personeel. Een poetsvrouw en kookster.

Op een koude winteravond sluipt Lieuwe naar Marie's slaapkamer en weet haar dan te overtuigen, dat ze de deur moet openen. Hij voelt zich echt zó eenzaam, fluistert hij bijna onhoorbaar. En óh Gód! hij is zó verschrikkelijk, dolverliefd op haar.

Ziet ze hem dan helemaal niet staan? acteert hij dan levensecht en ge-

loofwaardig, daarbij zijn allerdroefste stem gebruikend. Marie gaat uiteindelijk door de knieën, voor deze looze argumenten.

Ze voelt zich schuldig en toont wat mededogen met deze, nog zo jonge, doch reeds viriele man. Lieuwe kruipt bij haar in bed, waar ze vurig de de liefde bedrijven. Van het gebruik van enige voorbehoedsmiddelen is, in deze tijd van armoede en onwetendheid, echter nog geen sprake. Praktisch in heel het land nog niet.

Een goede anderhalve maand na deze gebeurtenis, is het dan ook raak. Marie is al enige tijd zwanger, zo heeft een plaatselijke dokter bij haar vastgesteld, nadat zij zich met vage buikklachten en een miselijk gevoel, vervoegd had op zijn spreekuur. Ze is echter als de dóód zo bang, dit nieuws te melden op de boerderij.

Alleen Liéuwe, welke dadelijk de schrik van zijn leven krijgt, vertelt ze het schokkende nieuws. Ze besluiten alles nog even stil te houden. Als Lieuwe op zekere dag de moed heeft, dat schandaal op te biechten aan zijn ouders, breekt de hel los, ervaart hij dan spoedig. Marie krijgt onmiddellijk de schuld. Zij heeft hun zoon Lieuwe verleid met haar stadse manieren en koketterieën.

Die meid heeft hun vertrouwen danig geschonden, en bovendien onuitwisbare schande over de familie gebracht. Ontslágen wordt ze, en wel nú meteen. Zoon Lieuwe's vurige smeebeden mogen niet baten. De boer en boerin zijn beiden onvermurwbaar.

Die meid móét weg van de hoeve. Hij stelt zijn ouders voor, netjes met Marie te gaan trouwen, "en zo zijn alle problemen de wereld uit", oppert hij luchtig, in een poging deze zaak in de minne op te lossen, want Lieuwe heeft zijn hart op de juiste plaats. Zijn ouders evenwel, vinden de dienstmeid Marie te min voor Lieuwe.

Ze is van lage komaf én laag geschoold. Dat kon immers nooit wat worden met zo'n gewoon famke en een rijke boerenzoon: *"Dat koe nea wat wurde mei sa'n gewoan famke en in rike boeresoan"*.

Bovendien zijn zij Gereformeerd en Marié is Katholiek.

"Twa leauwe op in tuten, dêr sliept ommers de duvel tusken", Twee geloven op een kussen daar slaapt immers de duivel tussen, wordt er door de familie met grote overtuiging georakeld.

Marie moet dan noodgedwongen, als een geslagen hond, haar koffers pakken en voelt zich daar dóód-ongelukkig onder.

Ze krijgt de kans niet meer met Lieuwe te spreken, die door zijn ouders angstvallig wordt weggehouden bij haar. Ze krijgt nog wel twee weken salaris mee, als compensatie voor de plotselinge vervoerskosten en pleister op de zere wonde, die zwangerschap heet. Deze is echter verre van welkom in huize Tjepkema, blijkt nu.

Marie vertrekt met lood in haar schoenen op de stoomtram naar de stad Snits, *Sneek*, om daarna over te stappen op de boemeltrein naar Leeuwarden. Een hele onderneming nog in die tijd. Vol angst vraagt ze zich nu af hoe haar familie zal reageren op deze Jobstijding, welke in het conservatieve familieleven van toentertijd, wel degelijk een rechtstreeks schandaal was. Zwanger en geen relatie..

Marie heeft thuis nog twee broers en een zuster. Een andere, óudere zuster, was reeds met haar man en twee kinderen naar het grote Amsterdam vertrokken, waar ze een kleine winkel in vistuig drijven aan de rand van de stad, pal aan de Sloterkade, bij het begin van de Zuid-Westelijke lange stadsweg, de Amstelveenseweg.

Bij aankomst in haar ouderlijke woning, treft zij alleen moeder thuis, welke grote ogen opzet van pure verbazing, als Marie plotseling voor de deur staat, met haar reiskoffertje aan de hand.

Nog voor haar moeder ook maar een enkel woord kan uitbrengen, barst Marie in tranen uit en roept in paniek naar moeder: *“Mém!, ik bin swier rekke fan Lieuwe yn Boalsert”*.

Moeder ik ben zwanger geraakt van Lieuwe, in Bolsward. Moeder's mond valt open van verbazing, doch dan trekt ze Marie naar zich toe, en begeleidt haar dan, met de arm om haar heen naar binnen, waar een snorrende potkachel, puur behaaglijke warmte afgeeft, in de traditioneel Fries ingerichte huiskamer.

“Heit en do broers en suster binne noch net thús fan it wurk, dus fertel my mar fluch wat der bard is”, zegt moeder dan gemoedelijk tegen Marie. Vader en je broers en zus zijn nog niet thuis van het werk, dus vertel mij maar snel wat er gebeurd is.

Met horten en stoten, en half snikkend vertelt Marie dan haar verhaal.

Ze kijkt angstig naar moeder, hoe deze wel zal reageren. Moeder beweert echter haar kalmte, totdat Marie klaar is met het hele verhaal, en ze zegt dan rustig: *“Ik sil it wol oan heit fertellen jûn asto nei bêd binne gien. Dêrnei sjen wy wol fierder famke”*.

Ik zal het wel aan je vader vertellen, vanavond zodra jij naar bed bent gegaan. Daarna zien we wel verder meisje. Marie haalt nu opgelucht adem en omhelst haar moeder, die snel een beker volle, rauwe, warme melk voor haar verdrietige dochter gaat maken.

Op het moment dat vader juist thuiskomt van de melkfabriek, is uiteraard ook hij verbaasd, als hij Marie thuis treft:

Hâi Marie. Do thús? zegt hij: Do hast dochs noch gjin frij wykêin?”

Hè Marie! Jij thuis? Je hebt toch nog geen vrij weekeinde? Marie vertelt dan dat er geen werk meer voor haar was, en dat ze is ontslagen. Ze zegt niet dat ze zwanger is, want dat zal moeder later op de avond, als het zo uitkomt, aan vader gaan vertellen.

Zodra haar broers en zuster allen thuis zijn, van het werk op de nabije koekfabriek, vertelt Marie nogmaals een verholde versie van het verhaal. Tijdens het avondeten wordt er verder over gezwezen door de familie, welke na lange tijd weer samen is.

Na de maaltijd speelt Hein, de jongste broer van Marie, nog wat op zijn trompet, ter ere van haar thuiskomst. Voor even montert Marie's humeur op. Ze houdt van de muziek die haar broer maakt, en hij is er zeker niet slecht in, blijkt steeds meer.

Hein heeft het karakter van haar moeder, en is altijd goed gemutst. Hij is zacht voor iedereen en erg geliefd.

Ouke, haar oudste broer daarentegen, is een rauwdouwer met de drift van vader, en deinst er zeker niet voor terug een gevecht aan te gaan, daarbij een mes te trekken, en dat ook daadwerkelijk te gebruiken, mocht dat zo plotseling eens uitkomen.

Ouke zegt niet veel, doch is meer een binnenvetter, welke al meerdere malen in zijn jongensjaren, met justitie in aanraking is geweest, voor wat kruimeldiefstallen en opstootjes.

Een paar uur later, zodra Marie naast haar zuster Anne het tweepersoons eikenhouten ledikant, op de bovenverdieping deelt, vertelt ze

haar zuster het nu échte verhaal nogmaals, met de vraag of ze 't voorlopig nog geheim wil houden. Anne belooft het plechtig.

Nóg wat later hoort ze haar vader's stem verheffen, beneden vanuit de huiskamer, en hem vervolgens met zijn vuist hard op tafel slaan. "Hij wéét het al", denkt Marie dan ingehouden angstig..

Zij luistert muisstil toe, hoe haar moeder de boel met een krachtig "ssssshh".. sust, doch ze weet ook, dat ze morgen met haar vader zal moeten gaan praten, over wat er nu verder met haar gebeuren moet. Want, heeft vader reeds tegen moeder gezegd:

"Wy hawwe gjin jild genôch om der noch in mûle by te fiede, en boppedat; wat sille de minsken yn dees buert wol net oer ús gean sizze? Hja sille der skande fan prate, allegearre".

"We hebben geen geld genoeg om er nog een mond bij te voeden, en bovendien; wat zullen de mensen in de buurt wel niet over ons gaan zeggen? Ze zullen er grote schande van spreken!", oreert hij dramatisch als een volksmenner tot zijn publiek.

Als vader de volgende avond thuiskomt van het werk, neemt hij na het avondeten Marie apart in een zijkamertje. Moeder is er ook bij. Heit is dan niet blij, doch gelukkig ook niet kwaad.

Hij heeft reeds met moeder een idee besproken, dat bij hem opkwam, na het slechte nieuws van gisteravond aan de huiskamertafel. "*Fam-ke*", zo begint hij zijn betoog: "Ik heb van moeder gehoord wat er met je gebeurd is. Daar ben ik erg van geschrokken, doch ik geloof heilig, dat die boerenzoon je verleid heeft.

Met twee weken armoedig salaris sturen ze jou weg, en denken dat tegenover onze goéie Gód, te kunnen verantwoorden, die Farizeeërs".

"Ik hate hja, dy rike stynkers! Hja tinke alles mar te kinnen dwaan".

Ik haat ze die rijke stinkerds. "Ze denken alles maar te kunnen doen" en zijn stem fêl verheffend: "*It fólk uitbuiten, dat is wat hja goed kinne dat rapalje, mar de Here God sil hja straffen!*"

Het volk uitbuiten, dat is wat ze goed kunnen dat tuig, maar de Here Gód zal ze straffen! Marie heeft haar vader zelden zo kwaad gezien, maar is wel blij dat vader het zo voor haar opneemt.

Dan verandert vader van toon, en schuift wat dichters naar Marie toe..

Moeder heeft al die tijd alleen maar zwijgend toegekeken, bang dat vader in zijn drift, misschien wel tegen háár uit zal vallen.

“Mariétje, famke, it is faaks it bêste foar ús allegearre asto hjir oer in skoftsje fuortgiet en do berntsje op in oare plak yn Hollând, bûten Fryslân, krije”. “Marietje, famke, het is misschien het beste voor ons allemaal, als je hier over een poosje weggaat, en dan je kindje op een andere plek in Holland, ver buiten Friesland, krijgt”.

Moeder zal je zuster Piertsje in Amsterdam schrijven en vragen of zij en Obbe De Boer een plekje voor je hebben, tot het kindje geboren is. Daarna zwijgt hij even. Marie stemt dankbaar in met het idee. Ze valt vader en moeder beiden met de armen om de hals.

Voor het slapen gaan bidt ze tot het beeldje van Maria met het kindeke Jezus in haar armen voor de genade, welke ze heeft mogen ontvangen van de Here Jézus en de goéie God. Ze zal binnenkort ook nog naar de kerk te biechten en danken gaan, alhoewel ze vreemd genoeg nooit gedoopt is, voor zover ze datzelf weet.

Weken gaan voorbij, als er een antwoord komt op de brief, welke moeder destijds schreef aan haar zuster Piertsje in Amsterdam. Het is goed bericht, tot grote opluchting van Marie. Alhoewel zijzelf niet over al te veel ruimte beschikken, hebben Piertsje en haar man Obbe, alle begrip voor de situatie waarin Marie verkeert.

Marie mag de kamer van nichtje Dinie delen, en zo af en toe helpen met het huishouden. Ergens in Mei is het zover en neemt Marie de avond voor vertrek, alvast afscheid van iedereen.

Behalve van moeder, want die zal ze morgenochtend nog zien, vóór ze op weg gaat naar de grote garage, waarvandaan een van de weinige autobussen uit die tijd, haar naar de grote, voormalige vissershaven van het historische Lemmer zal brengen.

Daags ervoor heeft ze al een kaartje gekocht om zeker te zijn van een goed plaatsje. Vanuit Lemmer zal ze dan vervolgens met een reguliere stoomboot, naar het grote Amsterdam vertrekken. Een overtocht, welke zo’n vijf uur zal gaan duren.

Marie heeft wel eens meer een boottochtje gemaakt, doch de Zuiderzée op, met een heuse pijlsnelle stoomboot, dát is heel andere koek.

Ze zeggen dat je onderweg zelfs eten en drinken kunt kopen uit de keuken welke ze aan boord schijnen te hebben.

Marie is juist vandáág extra zenuwachtig, als ze moeder omhelst. Ze weet dat ze elkaar, lange tijd niet meer zullen zien. Het afscheid doet dan ook pijn voor beiden. Tranen wellen op in Marie's helder blauwe ogen als ze haar moeder aankijkt.

“Famke, het ga je goéd daar in dat Amsterdam”, zegt moeder, terwijl Marie met haar rieten koffertje aan de rechterhand en haar handtasje om de schouder, het straatje uitloopt. Moeder heeft Marie heimelijk nog een paar gulden extra toegestopt, voor als ze eventueel in moeilijkheden komt in die verre, onbekende, grote stad.

“Pas goed op dysels hear Marié, en skriuw my asto oan binne kommen!” “Pas goed op jezelf hoor Marié, en schrijf me als je aan bent gekomen”, roept ze haar dochter nog na.

De rit naar Lemmer duurt zo'n twee uur en is een belevenis voor de passagiers, welke onderweg hun ogen uitkijken, als ze verschillende dorpen en stadjes gestadig tuffend passeren.

De bus stopt nabij de oude tramhaven, als gezegd voorheen 'n bloeiende en bekende vissershaven, waarvandaan de stoomboot om exact 12:00 uur, naar Amsterdam zal vertrekken. Marie zoekt snel een toilet op in een plaatselijk café, genaamd Havenzicht.

Ze bestelt er een kopje thee, voordat ze na een twintig minuten, de steiger opgaat zoeken, waar de snelle stoomboot ligt. Die boot is nog groter dan Marie van tevoren had gedacht. “Jan Nieveen”, staat er robuust op de spitse, ranke, boeg geschilderd.

Er komt zwarte rook uit de slanke schoorsteen achter de brug. De motoren draaien reeds stationair, als Marie ruim op tijd aan boord stapt. Ze wordt daar verwelkomt door een vriendelijke conducteur, die haar vraagt welke klasse ze wil gaan reizen.

Resoluut zegt Marie dan: “De goéiekoopste”. Ze wordt dan naar de voorkajuit verwezen door de conducteur, welke haar daarna van een deftig kaartje voorziet, zodra Marie hem de fl. 1,50 heeft gegeven voor een enkele reis. Samen met de fl. 0,50 voor de busrit is dat totaal fl. 2,00. Toch nog een behoorlijk bedrag voor die tijd.

Het wordt zoals Marie reeds verwachtte, een plezierige overtocht, ondanks dat de motoren krachtig, luid stampen en malen.

De stokers zullen het wel erg warm hebben, daar achterin die machiniekamer, denkt Marie nog es. Ze verheugt zich nu al op de ontmoeting met Piertsje, Obbe en haar neefje en nichtje.

Haar eerdere sobere gedachten, hebben plaats gemaakt voor hoopvolle en vrolijke gedachten, voor over een poosje, als de baby geboren zal zijn. Ze voelt zich eigenlijk vrij, als nimmer tevoren. Ze zit nú al na te denken over een naam voor de baby.

Als het een jongetje wordt zal ze hem Ate noemen, naar haar vader. Mocht het een meisje worden dan wil ze het Rosa noemen.

Gewoon omdat ze dat een leuke naam vindt, en bovendien niet te alledaags is. Af en toe gaat ze even aan dek, om naar de eindeloze glinsterende golfslag te kijken op de Zuiderzee.

Na tweeëneenhalf uur varen, komt een zusterschip van de Jan Nieveen, de MS Friesland, ze tegemoet, waarna door beide kapiteins 'n paar lange stoten stoom, met de schrill klinkende stoomfluit wordt afgegeven, bij wijze van collegiale groet.

Hier op de kalme hoogte van het Enkhuizerzand, zijn beide schepen elk halverweegs na zo'n tweeëneenhalf uur varen. Piertsje en Obbe zullen Marie vanmiddag af komen halen op de Ruyterkade, de Noordelijke zijde van het Centraal Station in Amsterdam.

Daarna zullen ze met de elektrische tram, naar de Sloterkade rijden, waar Obbe met vreugd zijn hengelsportwinkel drijft.

De tweede helft van de tocht loopt voortvarend en het weer blijft erg mooi. Marie is hoopvol en optimistisch, nu ze deze grote stap in haar nog jonge leven maakt. Doch bovenál wordt ze moeder.

Dat had ze in haar stoutste dromen nog niet kunnen vermoeden, nog maar zo kort geleden, in haar rol van poetsvrouw, doch vooral in die van onderdanige keukenmeid, zonder enige rechten. Als het scheepje de Oranjesluizen is gepasseerd, gaat er plotseling een totaal nieuwe wereld open voor Marie, de struise Friezin.

Ze passeren gigantische zeeschepen, die rap gelost en geladen worden, door de vele hoge, knikkende en opwerende kranen, welke grote

ladingen goederen torsen en verladen alsof het allemaal niéts weegt.
Ze kijkt haar ogen uit daar op het Amsterdamse IJ.

Havenarbeiders bevolken de kades, schepen en dokken, waar de vele
zeeschepen gebouwd en gerepareerd worden.

Al met al, een zeer levendig schouwspel voor iemand, die zó van het
Fryske platteland, plotseling in een andere wereld komt.

Wát een verschil met de pittoreske boerderijen en het rustig grazen-
de Friese stamboekvee, de immer groene landerijen en de uitgestrek-
te wijdse meren, door immer traag wuivend riet omgeven.

De scheve, doch "mooi mislukte" Oldehoven-toren in groot Leeuwar-
den. Een onbedoeld, doch geliefd bouwwerk..

Piertsje, Obbe, Dinie en Bauke.

Ze naderen de Ruyterkade, de eindbestemming van de lijnboot. Het machtige Centraal Station toornt hoog boven de havengebouwtjes en afgemeerde schepen uit. Meeuwen brengen, licht gedragen door een straffe bries, schreeuwend een obade aan de passagiers, in de hoop dat er wat overgebleven brood opgegooid wordt.

Marie ziet staande op het dek, al een groep mensen op de kade staan. Ze herkent een slank vrouwsfiguur. Het is Piertsje, haar oudste zus-ter, welke reeds uitbundig naar haar zwaait.

Als ze eenmaal afgemeerd zijn, en de passagiers de kade opstappen, komt Piertsje al op haar toe. Mariétje!, roept ze blij. Zodra de vrouwen elkaar daarna stevig op de wangen hebben gekust, vraagt Marie enigszins verbaasd, waar de rest van de familie is.

Obbe past op de kinderen en moet sowieso in de winkel blijven, want het is nu hoogseizoen voor de sportvisserij, en dan komen er meer klanten dan normaal naar de winkel.

Marie knikt begrijpend. Ze zullen nu eerst een eind door het Station heen lopen en dan op de tram stappen naar Sloten, aan de Zuid-West kant van het beruchte Amsterdam.

Ze moeten uitkijken naar tram 23, welke hen via het Rokin en de Vijzelstraat naar de Overtoom zal voeren, waar ze dan wat later bij de Amstelveenseweg uit zullen stappen, om nog een klein stukje te lopen, alvorens ze dan bij het benedenhuis, van Piertsje en Obbe zullen aankomen. Marie is reuze benieuwd.

De kinderen zullen alwel uitkijken naar hun tante Marie. Je kunt er komen via een brug, of sneller nog, door je over te laten zetten met een roeiboot vanaf de Schinkelkade. De tram is een regelrechte attractie voor Marie, welke zo'n elektrische wagon voor het eerst van haar leven ziet. Een tram op electra. Hoe kan het..

Overall hoort zij geklingel van bellen van de trams, welke waarschuwen dat zij er zodadelijk aan gaan komen. "We gaan vertrékken" lijken ze te roepen! Dus ga bijtijds van de rails af. Er staan er wel tién

van die moderne trams geparkeerd, op dat gigantische stationsplein. Vrij gemakkelijk vinden ze tram 23, welke na vijftien minuten de bel laat klingelen en dan vertrekt. Het tramstel is goed gevuld. De mahonie gelakte, hardhouten zitbanken, zijn allemaal bezet.

Een paar pechvogels houden zich gelaten staande, aan een lederen lus of een dikke grijs gelakte, stevige stang.

Voor het eerst ook ziet Marie nu, de oude binnenstad van het grote Amsterdam, waarvan zij eerst alleen maar in schoolboekjes had gelezen, dat het de hoofdstad van Nederland was en dat er wel vijfhonderdduizend mensen woonden. Onvoorstelbaar.

Bij de Weteringschans gaat de tram al piepend door de bocht, richting het Leidsebosje, waarna de lange Overtoom volgt. Al die tijd vraagt Piertsje honderduit over Mem en Heit, en ook de andere familieleden. Hoe of het met ze gaat in Leeuwarden.

Over de zwangerschap zal ze Marie vanavond wel spreken. Dat is sowieso geen onderwerp voor in de tram, met al die gretig, gespitste oren. Marie hoort het allemaal aan, en ze geeft slechts afgepaste korte antwoorden, terwijl gebiologeerd naar buiten kijkend.

Hoofdzakelijk omdat ze in een soort shocktoestand is door het fenomeen Amsterdam, dat haar mateloos fascineert, en beelden van een moderne wereld oproept. En dit is nog maar het begin van het grote Amsterdamse avontuur, dat net begonnen is..

De aanblik van de Sint Nicolaaskerk bij het Centraal Station en 't paleis op de Dam, hebben dan alreeds een onuitwisbare eerste indruk gemaakt op Marie, die popelt om de stad te gaan verkennen.

Ze had deze monumentale bouwwerken, tot nu toe alleen nog maar in een atlas destijds op school gezien en dan hoofdzakelijk alleen nog getekende prenten of een enkele foto-afdruk.

Ze komen uiteindelijk aan op de Sloterkade, waar ze een eindje omlopen, teneinde bij de winkel annex woonhuis, van Piertsje en man Obbe De Boer te geraken. Zodra Piertsje de deur openzwaait, komen nicht Dinie en neef Bauke op Marie afstormen.

Dinie is al zeven en Bauke is zes. Ze hebben hun tante tot op heden maar slechts een paar keer gezien, en ze roepen dan ook uitgelaten

naar Marie. “Halló tante Marietje”, roept Dinie. Ook Bauke roept: “U komt nu toch bij ons wonen, hè tante Marié!?”

Obbe komt nu ook naar de deur gelopen en zegt hartelijk: “Halló Marié, kom gauw binnen meid. De kóffie staat al op't vuur hoor”.

Marie moet nu ook aan zwager Obbe vertellen, hoe het met de familie in Friesland is, en hoe de reis hier naartoe was. En tenslotte wat haar eerste indruk van het frivole Amsterdam was.

Het valt Marie direct op, dat er hier in huis bijna geen Fries gesproken wordt in het gezin, vanwege het feit dat Dinie en Bauke Algemeen Beschaafd Nederlands op school moeten spreken én ook verstaan, als fundament voor 'n eventuele vervolgopleiding.

Het zou immers té verwarrend voor de kinderen worden, als ze nu al twee talen zouden moeten gaan leren. Dat is allemaal heel begrijpelijk denkt Marie, die een goed stel hersens en de zachtheid heeft geërfd, van haar lieve moeder Tjitske.

De moed en vastberadenheid heeft ze kennelijk van vader Ate. Marie wordt liefdevol opgenomen in het gezin van haar zuster. De woning en het aangrenzende winkeltje zijn niet groot. Piertsje en Obbe blijven vanzelfsprekend in hun eigen slaapkamer. Marie gaat nu de andere kamer met haar nichtje Dinie delen.

Bauke slaapt al jaren in een hoek van de woonkamer, waar een één-persoons ijzeren ledikant staat, met kreunende stalen spiralen, onder een smalle, dunne stromatras.

Marie wordt met behulp van zwager Obbe, ingeschreven bij het bevolkingsregister van Gemeente Amsterdam op het adres van Obbe en Piertsje. Dat is verplichte kost voor iedereen, die zich in Amsterdam komt vestigen voor langere tijd.

Marie zal, tot ze gaat bevallen in het nieuwe Amsterdamse Wilhelmina Gasthuis, Piertsje zoveel mogelijk bijstaan in het huishouden, en zonódig Obbe gaan helpen in de winkel.

Voor dat doel, legt Obbe haar in de daaropvolgende weken, het een en ander uit over de hengelsport, en al z'n benodigheden. Piertsje werkt voor halve dagen in een wasserij, tegen een karig loontje, doch alles is meegenomen, in deze tijd van relatieve armoede, voor een

groot deel van de Amsterdamse bevolking. Al gauw is Marie ingeburgerd en maakt ze af en toe uitstapjes met haar zus Piertsje naar de Dam, of de Leidsestraat in de oude binnenstad.

Op de zondagen gaan ze dikwijls naar het Vondelpark, met het hele gezin, waar het heerlijk toeven is, op de strakke aangelegde gazons. Piertsje en Marie, nemen dan een trommel belegde witte boterhammen mee, en steevast een grote fles met water aangelengde limonadesiroop, waar Obbe echter niet zo gek op is.

Deze heeft liever 'n glaasje oude jenever, of een dikke fles bier. Over het algemeen is Obbe tóch vooralsnog, een matige drinker, ook al omdat hij verantwoording voor zijn gezin en de winkel neemt, zegt hijzelf. Daarbij laten de geringe inkomsten zeker niet toe, dat Obbe ver buiten zijn boekje gaat, ook al zou hij het willen.

Nu zus Marie er is, wordt het allemaal nóg wat krapper, doch ze willen in de eerste plaats, Marie verder helpen met haar leven en haar eerste onverwachte zwangerschap. Deze twee mensen hebben 't hart op de goede plaats, vindt Marie dikwijls.

De maanden gaan vluchtig voor bij. Marie wordt alras dikker en dikker. Begin Oktober, moet ze zich echt gaan voorbereiden op de bevalling. Buiten is het inmiddels volop herfst geworden.

De bomen kleuren geelrood en verliezen hun bladeren snel. De frisse buitenlucht is erg rijk aan zuurstof, in deze tijd van het jaar. Een typisch, aangename geur, die van gefermenteerde herfstbladeren, prikkelt de zintuigen van een ieder. Obbe timmert in zijn vrije tijd een kinderledikantje in elkaar, dat daarna wit geverfd wordt.

Het ledikantje wordt met enig gepas en gemeet, in de kamer van Dinie en Marie gezet. Dinie vindt het allemaal heel spannend, dat ze er gauw een neefje of een nichtje bij krijgt, welke bij haar op de kamer komt slapen. Ze glundert bij de gedachte alleen al.

Marie en Piertsje, hebben alvast wat truitjes en broekjes gebreid, en van wat oude versleten lakens, hebben ze heel knap een aantal luiers gemaakt. Er is langzamerhand sprake van enige uitzet.

Wat Marie betreft, mag haar baby nu wel komen. Doch eerst gaat ze evenwel nog met Piertsje naar de afdeling Sociale zaken van Amster-

dam, in het drukke Centrum nabij De dam. Het is even zoeken daar, in het nog maar pas geopende stadhuis op het Prinsenhof, aan de al-oude Oudezijds Voorburgwal, in het hart van de stad.

Marie krijgt een beetje bijstand van de Gemeente Amsterdam, welke er ook voor zorgt dat ze kan gaan bevallen, in het mooie Wilhelmina Gasthuis, aan de Eerste Helmersstraat. Een bekende gegoede buurt in groot Amsterdam, pal aan de Overtoom gesitueerd.

Er wordt volop gebouwd op het terrein van het ziekenhuis. Nieuwe paviljoens verrijzen alras. Het is nu al een van de mooiste en modernste ziekenhuizen van Nederland, zoniet van geheel Europa.

Marie boft maar, dat zij daar naartoe gaat om te bevallen. De samenwerking met Piertsje en Obbe, gaat nagenoeg voorbeeldig.

Ze zijn blij met elkaar en besluiten dan ook, dat Marie ná de beval-ling langer bij hen blijft wonen, tot Marie zelf misschien later wel-licht voor een eigen woning in aanmerking komt, of eventueel 'n ge-schikte man ontmoet, die haar wil gaan trouwen.

Dan komt in Oktober spoedig de dag, dat Marie moet gaan bevallen. Terwijl ze dicht tegen het avondeten wat zit te haken, krijgt ze on-verwacht stekende pijnscheuten in haar buik.

In lichte paniek roept ze Piertsje, die in de keuken met het eten bezig is. Bauke en Dinie kijken erg verschrikt naar tante Marietje, welke nu krampachtig naar haar onderbuik grijpt.

Obbe is nu ook uit de winkel naar binnen gekomen en kijkt Piertsje aan, die te hulp is komen snellen. Het is al begonnen, lijkt het wel. Terwijl Piertsje Marie gerust stelt, gaat Obbe op zoek naar een dok-ter, welke ná het eten nog even langs zal komen.

Natuurlijk is Marie erg nerveus. Ze is nu twintig jaar oud en haar le-ven neemt een geheel andere wending. Het veilige leventje onder va-der en moeder's vleugels is heden voorgoed afgelopen.

Ze vertrouwt echter op de "goeie Gód", ook al is zij niet echt kerks aangelegd. De arts welke Marie onderzoekt, zegt dat ze nog niet di-rect naar het ziekenhuis hoeft te gaan. De weeën volgen elkaar nog niet regelmatig en snel genoeg op, vindt hij.

Doch zodra zij écht, om de vijf minuten hevige weeën krijgt, mag ze

wél naar de kraamkliniek, van het Wilhelmina Gasthuis gaan, daar dicht gelegen aan de Overtoom. Mits er dan voldoende vervoer hier aanwezig is, anders mag ze nóg wel wat eerder gaan.

Er is overdag voldoende vervoer in deze buurt, alhoewel het dan niét te hopen is dat het kindje s'nachts gaat komen, want dan wordt het een probleem. In zoverre, dat Marie dan achter op de fiets bij Obbe zou moeten klimmen op de bagagedrager..

Gelukkig komt het niet zover en bepaalt het lot anders. Reeds de volgende ochtend worden de pijnlijke weeën zó regelmatig en hevig, dat grote zus Piertsje niet naar haar werk gaat, doch met Marie meegaat naar het ziékenhuis voor de bevalling.

Obbe houdt na lánq wachten, een taxi aan op de Amstelveenseweg en hij rijdt dan mee naar de winkel, waar Marie en Piertsje alreeds gepakt staan om haastig in te stappen. Obbe blijft thuis om de kinderen na schooltijd op te vangen en de winkel te runnen.

Iedereen in het gezin, heeft de laatste paar dagen intensief meegeleefd met Marie. Zus Piertsje heeft gisteren nog een korte brief naar vader en moeder in Leeuwarden gestuurd, dat er spoedig een nieuw kleinkind aankomt met vol fris, Fries bloed.

Zou alles wel goed gaan? En zou het dan wel een meisje of een jongen gaan worden? wordt er dan door de familie in Friesland gedacht..

Onzeker en nerveus, maakt Marie haar entree in het W.G. Ze wordt nu ingeschreven aan de hand van de gegevens, op haar ziekenfondskaart. Marie houdt, met een van pijn vertrokken gezicht, met beide handen haar buik vast, als er wederom een wee de kop opsteekt en ze zachtjes kreunt: “Óóhh Gód, wat heb ik een pijn”..

Dan brengt een aardige zuster haar naar het kraampaviljoen, dat zojuist geopend is, en zeker voor dié tijd erg modern.

Dezelfde middag, terwijl zus Piertsje niet van haar zijde wijkt, bevalt Friese Marie dan toch vrij gemakkelijk, zonder complicaties, van een kerngezonde dochter, welke na een aantal seconden reeds lúid verkondigt, dat ze gearriveerd is op de wereld.

Rosa heeft het eerste levenslicht gezien en zorgt, ondanks het ontbreken van een echte vader, voor grote vreugde bij de familie Brugsma. Rosa heeft prachtige donkere haartjes, en een paar grote bruine heldere ogen. Ze weegt zeven pond, Ze is dan met haar ruime 49 centimeter lengte, een prachtige gezonde baby.

Marie is in de wolken met haar kindje, en ook Piertsje neemt de zojuist geboren Rosa liefdevol in haar armen. Ze zegt: “*Hallo myn lea-ve nichtje, Ik bisto muoike Piertsje*” “Hallo mijn lieve nichtje, Ik ben je tante Piertsje”, terwijl haar neusje even aanrakend.

De baby trekt wel een piepklein pruilmondje, doch de eerste lach is nog niet echt een feit. Ze is er immers nog maar net, en weet nog niets van die wijds wereld om haar heen.

Als een paar dagen daarna, Marie en de baby gezond worden verklaard, gaan moeder en dochter met een taxi terug naar de Sloterkade, waar Piertsje beschuit met muisjes heeft gemaakt. Het is dan ook feest in het huis, waar Marie nieuw geluk met haar baby heeft gevonden, vindt ze elke nieuwe dag weer.

Ze wil níét meer terug naar mooi Friesland, en besluit in Amsterdam te blijven wonen. Misschien vindt ze hiér wel een man, welke samen met haar een gezin sticht en voor Rosa wil gaan zorgen.

Tot die tijd mag ze van Piertsje en Obbe in blijven wonen, al wordt 't

allemaal wel een beetje krap, met baby Rosa erbij. Echter daar hadden ze al op gerekend immers. Een half jaar gaat voorbij. Rosa groeit als kool en zonder noemenswaardige problemen.

Maar dán komt er 'n brief van Mem uit Friesland, gericht aan Piertsje, doch is dan uiteindelijk toch bedoeld voor haar zuster Marie zelf. Voorzichtig neemt Piertsje Marie dan apart en zegt:

"Ga eens even rustig zitten zusjelief, ik heb helaas niet zo'n goed bericht uit us Friesland ontvangen".

Ze zwijgt nu even, terwijl Marie haar met ingehouden adem ernstig aankijkt. Dan roept Marie ongerust en ongeduldig: "Ister soms wat met Mem of Heit gebeurd, zús!?" Kom vertel op!..

"Nee dat is het niet", zegt Piertsje zachtjes. "Er is daar iets ergs gebeurd met Lieuwe Tjepkema, de vader van Rosa. Die jongen heeft zichzelf verzópen", zegt ze nu met vochtige ogen.

Het is echter al een paar weken geleden gebeurd, en het schijnt dat hij ook een korte afscheidsbrief heeft achtergelaten, waarin hij verklaart het niet meer te kunnen verkroppen, dat hij een dochter heeft, welke hij nooit zelf zal kunnen aanschouwen.

Hij vervloekt zijn ouders, en zegt dat hij spoedig een eind aan zijn miserabele leven zal gaan maken. Lieuwe heeft zich eerst lam gezopen met 'n kruik jenever, en is daarna subiet in de Bolswarder trekvaart gesprongen. Marie barst in grote tranen uit.

Ze heeft ámper omgang met Lieuwe gehad, in de tijd dat zij op de boerderij werkte, doch deze dóódstijding, heeft haar toch als 'n bliksemstraal bij heldere hemel getroffen.

Ze probeert evenwel helder na te denken. Lieuwe had dus tóch van haar gehouden en had haar eervol willen trouwen. Lieuwe, de vader van de kleine Rosa, reeds dóód en begraven.

Boer Tjepkema heeft van alle ellende en spanningen, een beroerte gekregen en zit voorlopig in een verpleegtehuis. Hij zal nooit meer kunnen werken. Een acceptabele opvolger is er niet meer.

Hij zal de boerderij moeten gaan verkopen aan een ander. Een vreemde. Het lieve boerensprookje is voorgoed voorbij.

"We zijn door onze Here God zwáár gestraft", zou moeder Tjepkema

later tegen dominee Gratema zeggen, zodra hij het zo beproefde echtpaar ging bezoeken op de boerderij. “Góds wegen zijn soms ondoorgrondelijk”, had dominee toen troostend geantwoord.

Wat had hij anders kunnen zeggen na dit pijnlijke voorval. Nog een paar weken later komt er weer een envelop met de post, van Mem uit Leeuwarden. Deze keer is hij geadresseerd aan Marie zelf.

Als ze de envelop openmaakt, ziet ze dat er een foto in zit op briefkaartformaat. Zodra ze de foto uit de envelop trekt, ziet ze dat het 'n portret van Lieuwe is. Even heeft ze het nu te kwaad.

De moeder van Lieuwe heeft de foto bij Heit en Mem laten bezorgen, met een kort begeleidend briefje, waarin zij spijt betuigt over het feit dat ze Marie heeft weggestuurd, en blind was voor de wens van hun geliefde zoon Lieuwe, welke hen nu ontnomen is.

Of Mem nu zo vriendelijk zou willen zijn, om te zorgen dat Marie deze foto zou krijgen, opdat het kind later toch nog zou kunnen zien, wie haar echte vader in Friesland geweest is.

Als laatste schrijft ze dan nog: Mocht het de familie Brugsma behagen, óndanks wat er toen allemaal gebeurd is, zouden de ouders van Lieuwe dan terzijner tijd een portretje van hun kleindochter mogen verkrijgen? Alstublieft, bij voorbaat, Dank U zeer.

De hartelijke groeten van, Mevrouw Gaaitske Tjepkema-Lenstra..

Nú, bijna anderhalf jaar later, woont Marie met haar dochter Rosa, nog steeds bij haar geliefde zuster en zwager in. Het is 1928. Nichtje Dinie is inmiddels negen jaar oud, en neefje Bauke is acht jaar oud geworden. Beiden in goede gezondheid lijkt het.

Bauke zit in klas twee op de lagere school. Dinie is na de derde klas echter niet naar de vierde gegaan, doch is nu thuis.

Voorgoéd lijkt het. Er is een afwijking in het functioneren van haar hersens gevonden, bij een algemeen onderzoek voor alle leerlingen van haar school. Het is onvoorstelbaar, dat dit juist, de zo ólijke en leergierige Dinie treft, midden in haar kind zijn.

Zij kan al enige tijd de lessen niet meer volgen, wegens concentratiegebrek en het opgaan in haar eigen wereld, waarin zij constant glim-

lacht tegen personen en dingen, welke er in werkelijkheid niet zijn. Althans, voor de buitenwereld er niet zijn. Enkele doktoren vermoeden derhalve, dat zij aan schizofrenie* lijdt.

Normaliter gesproken kwam deze geestesziekte nauwelijks voor, bij kinderen, doch er waren uitzonderingen. Zoals nu bij nichtje Dinie.

*Schizofrenie is een lastige stoornis, met dikwijls ernstige psychische en sociale gevolgen, als b.v. gezinsleven en onderwijs.

Dit vernemen Piertsje en Obbe tijdens een bezoek aan de huisarts, die op zijn beurt weer is ingelicht door een specialist, welke hun dochter Dinie meerdere malen heeft onderzocht, in het afgelopen schooljaar.

“Welnú”, zegt dokter Reeuwijk in heldere bewoordingen:

“De verschijnselen van schizofrenie in het algemeen, zijn te verdelen in verschillende groepen”; Daar houdt hij even stil.

Dan: “Iemand heeft met zekerheid schizofrenie, als hij/zij minimaal twee van de zo volgende verschijnselen heeft, en daarnaast niet goed meer kan functioneren op verstandelijk niveau”.

Wanen

Het kind is overtuigd van diverse zaken, welke niet met de werkelijkheid overeen komen. Wanen kunnen dan zowel beangstigend zijn: “Iedereen is tegen mij”, als prettig. Bijvoorbeeld: Denken dat je erg beroemd bent of een wonderkind.

Hallucinaties

Het kind neemt vaak dingen waar, die anderen niet waarnemen. Bijvoorbeeld bij het: horen, zien, voelen, proeven, ruiken.

-Hier stopt dokter even, om te vragen of Piertsje en Obbe het tot zover wel begrijpen. Ze knikken beiden van Ja..

Negatieve symptomen

Vlak gevoelsleven, gebrek aan energie, realiteitszin, logisch en analyserend denken, alsmede motivatie.

Onsamenhangend, chaotisch gedrag

Voor een buitenstaander is het vaak ook zéér onbegrijpelijk, wat het kind doet en waarom dan wel.

Katatoon gedrag

Lichaamsbewegingen, alsmede lichaamstaal, die vreemd overkomen.

Piertsje en Obbe horen schier sprakeloos toe, wat hun lieve dochter Dinie overkomen is en vragen de dokter of er nog iets aan te doen is wellicht. De dokter kan hen slechts wat informatie bieden.

Er is een reële mogelijkheid, hun dochter Dinie in een Jeugd-Psychiatrische inrichting te plaatsen, voor een nog onbepaalde tijd. Óf Dinie blijft thuis en neemt daar dagelijks, de dan tot nu toe beschikbare medicijnen, voor deze lastige geestesziekte.

De huisdokter waarschuwt evenwel, dat het de ouders soms héél erg zwaar zal vallen, als ze voor de thuisoptie gaan kiezen. Het is echter niét zo moeilijk voor de twee, een keuze te maken.

Hún Dinie in een inrichting? Neen, Dat Nóóit! Dan zullen ze haar zeker gaan verliezen. Dinie krabt de hele dag aan haar gezicht, tot bloedens toe, doch blijft regelmatig lachen tegen een volkomen onbekende lijkt het wel. Marie vindt het ook héél erg naar, dat haar nichtje Dinie dit overkomt en daarbij ook Piertsje en Obbe.

Met Bauke is alles goed. Hij zal spoedig naar het derde jaar van de lagere school gaan. Daarna zien ze dan wel. Bauke zit nu in een fase waarin hij, het éne moment trambestuurder wil worden, en het ándere moment weer brandweerman of politieagent.

Enfin, vader Obbe oppert, dat Bauke altijd nog de zaak kan overnemen, mocht hij met verder leren niet slagen. Dát was immers vaak alleen voor rijkeluiszoontjes weggelegd. Vervolgonderwijs kostte veel geld. Dat was er gewoon niet in de arbeidersklassen.

Op een zaterdagavond, vraagt Obbe Piertsje en Marie, mee te gaan naar een café in de Jordaan. Een goede kennis van Obbe, een zekere Abraham Petiet, heeft hen daartoe uitgenodigd. Piertsje vraagt een buurvrouw een oogje in het zeil te houden, thuis.

Ze geeft haar een reservesleutel, welke ze dan kan gebruiken om regelmatig even het huis binnen te lopen.

Het is dan de allereerste keer dat Marie uitgaat in groot Amsterdam. Piertsje vraagt Bauke wakker te blijven en op z'n nichtje Rosa en zus Dinie te passen, omdat pappa, mamma en tante Marie een avondje uit willen gaan. De jongen knikt instemmend.

Zodra er dan tóch nog iets mis mocht zijn, diende hij dadelijk naar de

Joodse buurvrouw Meijer te lopen en haar om hulp vragen. Bauke begrijpt onmiddellijk wat van hem verlangd wordt. De jongen is trots op zijn opdracht. Hij belooft plechtig, zijn best te doen. Hij voelt zich voor het eerst héél belangrijk binnen het gezin.

Hij lijkt dan ook al wat ouder dan acht, in zijn hele doen en laten. Dat komt niet in de laatste plaats, door de flinke hoeveelheden eten, die Bauke soms verorbert als Piertsje veel heeft gekookt.

Met name bruine bonen met spekjes, boerenkool met rookworst en hutspot met klapstuk, zijn favoriet bij de kleine, doch fiére Amsterdammer met het Friese bloed, welke gek is op de stevige winterkost. Hij is groot voor zijn leeftijd en al even wijs.

Die jongen, hun Bauke, zal later niét in zeven sloten tegelijk lopen, zeggen moeder Piertsje en vader Obbe ápentrots. Tante Marie is het daar roerend mee eens. Ze is gek op haar neefje én nichtje, van wie ze beiden in de loop der tijd erg is gaan houden, als waren het haar eigen kinderen. Eigenlijk voelt ze dat ook zo.

Café Het Centrum in de Nieuwe Leliestraat, was al sinds jaar en dag een druk bezocht buurtcafé, waar vooral op de zaterdag en zondagen behoorlijk veel alcohol gedronken werd.

Voorals op zaterdagavonden werden hier vaak in een roes, h le weeklonen opgedronken door roekeloze huisvaders, welke na 'n paar borrels al, de rechte weg kwijtraakten door overmoed.

Ze konden geen afscheid nemen van de "jajum" of hun "hassebasie", alsmede de gevoelige zang en eeuwige wals, begeleidt door een begenadigde huisaccordeonist. De kastelein vond het  llemaal best, zolang er maar go d doorgedronken werd in het caf .

Er waren mensen welke, als ze platzak waren, alles lieten opschrijven, *op de lei*, tot ze aan het eind van de week weer hun loon ontvingen. Mannen met platte petten, en een bonte zakdoek om de hals geknoopt, walsten met vrouwen gekleed in kleurige rokken en zachte pantoffeltjes aan derlui goed gevormde voeten, tot ze er draaierig van werden, doch tot genoegen van de dansers.

Drama's, als deze mannen dan laat op de avond hun woning opzochten, waar angstige echtgenoten en hun kinderen, op de komst van de vaak, totaal platzakke, huisvader wachtten.

Dan kon je de ruzies tot op straat horen en moest er soms een diender aan te pas komen om de boel dan te sussen. Als Piertsje, Marie en Obbe het caf  binnenstappen, blijven ze bij de ingang staan wachten, tot die kennis van Obbe zich eventueel aandient.

Ze hoeven niet lang te wachten. Van achter uit het caf  komt een vrij tengere, jongeman aangelopen, welke Obbe dan hartelijk begroet als  braham.. "H  die Obbe en dames, Ik heb achterin een mooi tafeltje vrij gehouden", zegt hij dan bijna triomfantelijk.

"En dat was nog mo ilijk zat", vervolgt hij. "Zaterdagavond is altijd h rdstikke druk". Het caf  was niet  cht groot. De eigenaar had destijds voor de keuze gestaan om,  f een biljarttafel te laten plaatsen,  f een kleine hardhouten dansvloer.

Die dansvloer zou zeker meer geld gaan opbrengen dan dat grote bil-

jart, dat uiteindelijk alleen maar veel ruimte in beslag zou nemen, dacht hij. Het bleek achteraf een goede beslissing, van die kastelein. Abraham Petiet trekt zijn bovenlip op, als hij charmant probeert te lachen naar Marie. Dat doet hij wel enigszins geforceerd.

Hij heeft gróte, wat gelige, tanden en een jongensachtig gezicht, ondanks het feit, dat hij toch al aardig dicht bij de vijftwintig in de buurt komt. Niet ècht heel jong meer in die tijd.

Een sluike donkerblonde lok, glimmend van de brilliantine, valt vanonder zijn geruite pet, schuin over z'n vrij hoge voorhoofd, waar kleine zweetdruppeltjes massaal oppaaren.

Dit is de eerste keer, dat hij de hele familie heeft uitgenodigd. Doch wel met een vooropgezet doel. Abraham heeft Marie wel vaker gezien als hij wat kocht in de winkel van Obbe, of zómaar langs kwam voor 'n praatje over koetjes en kalfjes.

Hij is al een paar jaar bevriend met Obbe. Die twee kenden elkaar al uit een andere kroeg in de Jordaan, waar Obbe ook wel eens kwam. Abraham was een pure gelegenheidshengelaar. Een echte mooiweer, doch ook zóndagsvisser, zagezegd.

Marie was meestal met het huishouden, of met haar dochter bezig als hij in de winkel kwam. Ze schonk dan sowieso nauwelijks aandacht aan klanten die, óf wat kochten, óftewel een kort praatje maakten met Obbe, vóór in de winkel aan de granieten toonbank.

Voorzichtig had Abraham Obbe een keer gevraagd, wie toch die aardige vrouw was, welke daar in huis aan het werk was. Obbe had hem toen min of meer het verhaal van Marie verteld, al moest Abraham belóven dat nóóit aan anderen, of Marie zelf te vertellen.

Marie had wel eens een kop koffie voor de twee gemaakt en deze dan naar de winkel gebracht, waar Abraham haar vriendelijk had aangekeken en toegeknikt, bij wijze van dank.

Marie had dan slechts even, kort geglimlacht en was weer aan haar werk gegaan. Doch de drang om Marie beter te leren kennen, maakt dat Abraham hen dan vandaag heeft uitgenodigd.

“Neem voorál je schoonzuster mee”, had hij nadrukkelijk ernstig gezegd tegen Obbe. Terwijl ze naar achteren lopen, door het al vrij druk

bezette café, ademen ze een mengsel in van, ranzige uitgeademde alcohollucht, pommade en de walm van olielampen.

Daarbij de penetrerende, scherpe lucht, van sigaren, pijptabak en gedraaide, zware sigaretten. Er ligt een Oosters kleedje over het tafeltje waar ze aan plaatsnemen. Obbe de Boer komt wel es meer in cafès, doch voor de dames is het allemaal vrij nieuw.

Voor Piertsje en Marie is het een luxe, dat ze nu even los uit het eeuwige stramien van het huishouden zijn, om vanavond gretig kennis te mogen maken met het uitgaansleven in De Jordaan.

Het lijkt alsof véél mensen Abraham kennen. Ze kijken hem veelbetekenend aan, als hij plaats neemt tegenover Marie, welke dan naast Piertsje zit. Abraham grijnst wat voor zich heen.

Hij weet éven, met zijn houding geen raad. Hij heeft het éindelijk voor elkaar gekregen, dat de vrouw op wie hij al lange tijd een oogje heeft, hier voor hem zit aan het tafeltje. Obbe bestelt de eerste ronde. Oude jenever voor de mannen, en kanariegele citroenjenever met een klein schepje suiker, voor de vrouwen.

Het is voor Marie zéker niet de eerste keer, dat ze een citroentje met suiker drinkt. Piertsje heeft thuis wel eens een glaasje van dat spul geschonken en dat viel Marie zeker niet tegen. Ze vond het zelfs wel lekker. Ze kijkt haar ogen uit, naar alle taferelen, welke zich rond de tafeltjes, en op het kleine dansvloertje, afspelen.

In eerste instantie lijkt Abraham, op het oog, in druk gesprek met Obbe, doch in wérkelijkheid zit hij te popelen, om met Marie te gaan praten, doch weet nog niet hoé dat aan te pakken.

Zodra de drankjes gebracht worden, en Obbe meteen contánt afrekent, doet Abraham ook een bestelling. Hij bestelt een portie Kipsleverworst en ook een bordje belegen kaasblokjes.

Hij kijkt daarbij dan enigszins opgelaten het kleine kringetje rond en zegt dan: “Sjuilie sulle wel trék hebben, na die lange reis van zonèt!”, gnuivend-snuivend in onmiskienbaar plat Amsterdams, daarbij Marie een fërme, uitnodigende knipoog gevend.

Dat breekt het ijs onmiddellijk. Ze proosten. Marie begint tot groot genoegen van vriend Abraham, een intiem gesprek met hem. Marie